

เรียนรู้ เท่าทัน การพนัน

ทันเกม

ปีที่ 2 ฉบับที่ 7 กรกฎาคม-กันยายน 2556

ปฏิรูปสลาก เพื่อสังคม

- ทำไมจึงต้อง
"ปฏิรูปสลากเพื่อสังคม" ?
- เปิดใจ มณฑิร บุญตัน
ผู้นำการปฏิรูปสลาก
เพื่อสังคม
- หว่ย กับความหมายที่มองไม่เห็น
เข้าใจชีวิตผู้หญิงชายขอบ
ผ่านการเล่นหว่ย
- หลงคาสิโน
ในคาสิโนมีอะไร
ทำไมคนจึงแห่ไปเล่น?

‘ห่วย’ ที่หลาย ๆ คนเผารอเลขที่ออกทุกวันที่ 1 และวันที่ 16 ของเดือน นับเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านาน

พวกเราคงคุ้นเคยกับภาพที่พี่ป้าน้าอามารอฟังผลของเลขที่ออกใกล้ ๆ หน้าปัดวิทยุ แนวตามีความหวังที่คิดว่าเมื่อถูกรางวัลจะเอาไปทำอะไร จนมาถึงยุคนี้ที่ใครต่อใครสามารถเช็คห่วยได้ทุกที่ทุกเวลาผ่านแอปพลิเคชันบนมือถือ

‘สลาก’ หรือ ‘ห่วย’ ไม่ได้มีเฉพาะในประเทศไทย หากมีอยู่ทุกที่ทุกสังคม แต่ความต่างของห่วยไทยกับห่วยหลาย ๆ ประเทศดูเหมือนจะเป็นเรื่องมี้อทำมาหากินกับคนจน แล้วเอาเงินไปจุนเจือภาครัฐเสียมากกว่าที่จะกลับมาตอบแทนสังคม

แม้ว่าสลากของไทยจะมีอุดมการณ์อย่างมุ่งมั่นที่จะ‘ช่วยราษฎร เสริมรัฐ ยืนหยัดยุติธรรม’ หากแต่ทันเกมเล่นนี้ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับที่ไปของเงินกองสลากในแต่ละงวดว่า ทำยที่สุด ถูกเอาไปใช้ทำอะไร ตกอยู่ที่ใคร และมันได้กลับมาตอบแทนคืนให้กับสังคมหรือไม่ อย่างไร

แนวคิดที่ว่าด้วยการปฏิรูปกองสลาก เพื่อดั้งเป็นกองทุนพัฒนาสังคมจึงเกิดขึ้น ภายใต้แนวคิดที่ว่าด้วย ‘สลากเพื่อสังคม’ โดยมีอุดมการณ์ที่ต้องการนำเงินที่ได้จากการขายสลากตอบแทนกลับคืนเป็นสวัสดิการสังคมอย่างเป็นระบบ ไม่หมกเม็ด และในขณะเดียวกันกองทุนก้อนนี้ก็ต้องมีระบบการเยียวยาให้กับผู้ติดห่วย ติดการพนันด้วย

คำถามที่มีต่อแนวคิดที่ว่าด้วย สลากเพื่อสังคม คงไม่จำกัดอยู่เพียงเฉพาะอุดมการณ์เท่านั้น หากในเชิงของการนำไปปฏิบัติใช้และให้ได้ผลจริงก็ยังคงต้องการรายละเอียดอีกมาก

ทันเกมฉบับนี้จึงขอทำหน้าที่เปิดประเด็น สลากเพื่อสังคม เสมือนโยนหินถามทางกับท่านผู้อ่านว่า แนวคิดนี้จะข้อใจท่านได้หรือไม่?

บรรณาธิการ
ผศ.พิจิตรา ศุภสวัสดิ์กุล

เรื่องเด่นในฉบับ

สู่การปฏิรูปสลากเพื่อสังคม

4

มุมนักอ่าน

เปิดกัมภีร์ปฏิรูปสลาก

10

สัมภาษณ์พิเศษ

เปิดใจมณฑิธร บุญตัน

แม่ทัพใหญ่แห่งการปฏิรูปสลากเพื่อสังคม

11

สรรหามาเล่า

สลากฯโกอินเตอร์

ทำความเข้าใจสมาคมสลากกันแบ่งโลก

15

บทความ

สลากกันแบ่งรัฐบาลกับการพัฒนากองทุน

17

เรื่องจาก...ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน

ห่วย ผู้หญิงขายขอบ กับความหมายที่มองไม่เห็น

20

คลิก

หลงกาสิโน

22

ข้อเขียนที่ปรากฏในจุลสาร เป็นความคิดของผู้เขียนโดยเฉพาะ ผู้ประสงค์จะนำ
ข้อความใดๆไปพิมพ์เผยแพร่ต่อไป ต้องได้รับอนุญาตจากผู้เขียนตามกฎหมาย
ว่าด้วยลิขสิทธิ์ และแจ้งให้กองบรรณาธิการทราบตามวิธีปฏิบัติ

จุลสาร “ทันเกม”

เจ้าของ

ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน

สถานที่ติดต่อ

ห้อง 518 คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

โทรศัพท์/โทรสาร 02-218-6299

e-mail:thaicgs@gmail.com

บรรณาธิการบริหาร

รศ.ดร.นวลน้อย ตรีรัตน์

บรรณาธิการ

ผศ.พิจิตรา ศุภสวัสดิ์กุล

กองบรรณาธิการ

ศิริพร ยอดกมลศาสตร์ วิศรุต ภูไธมทอง

กิตติราช คงยก

นิรนุช วิชัยดิษฐ

รูปเล่ม

Darkfish

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์เครือข่ายเดือนตุลา

สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม ได้ที่ www.gamblingstudy-th.orgแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับโครงการได้ที่ www.facebook.com/gamblingstudy

สนับสนุนโดย

แผนงานสนับสนุนศูนย์วิจัยปัญหาการพนัน

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

สู่การปฏิรูปสลาก เพื่อสังคม

ศิริพร ยอดกมลศาสตร์

สลาก หรือ ลอตเตอรี่ (lottery) เป็นการพนันชนิดหนึ่งที่มีอยู่ทั่วโลก กฎหมายเกือบทุกประเทศมีการปกป้องเด็กและเยาวชนไม่ให้เกี่ยวข้อง พยายามสร้างหลักประกันให้มีการดำเนินกิจการอย่างเป็นธรรมและโปร่งใส รวมถึงกำหนดให้ต้องนำเงินรายได้ส่วนหนึ่ง “แบ่งสู่สังคม” ชัดเจน

อังกฤษ ประเทศแม่แบบของเรื่องนี้ กำหนดวัตถุประสงค์ของการจำหน่ายลอตเตอรี่ไว้ชัดเจนว่า “เพื่อสาธารณประโยชน์” หรือ “เพื่อสังคม” คือต้องนำเงินรายได้ร้อยละ 28 ไปใช้ในกิจการที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ (good causes) ในรูปแบบ “กองทุนจัดสรรเงินรายได้จากลอตเตอรี่แห่งชาติ” (National Lottery Distribution Fund : NLDF) ซึ่งมีหน่วยงานอิสระดูแลการจัดสรรเงินเหล่านี้อย่างเฉพาะ

การจัดสรรรายได้จากการจำหน่ายลอตเตอรี่ของอังกฤษ

ร้อยละ 50	เงินรางวัล
ร้อยละ 12	ภาษีอากร (lottery duty)
ร้อยละ 5	รายได้ของผู้ค้ารายย่อย
ร้อยละ 4.5	ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน
ร้อยละ 0.5	กำไรจากการดำเนินการ (กรณีอังกฤษดำเนินการโดยเอกชน)
ร้อยละ 28	เงินที่นำไปใช้ในการกิจการที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ (good causes)

7 ปี ที่อังกฤษใช้แนวทางนี้ มีโครงการได้รับทุนสนับสนุนจาก NLDF เกือบ 4 แสนโครงการ รวมเป็นจำนวนเงินที่ถูกนำไปใช้พัฒนาสังคมเกือบ 1.4 ล้านล้านบาท โครงการเหล่านี้ครอบคลุม ตั้งแต่กิจกรรมด้านสุขภาพ การศึกษา สิ่งแวดล้อม สาธารณกุศล กีฬา ศิลปวัฒนธรรม ฯลฯ รวมถึงการให้องค์กรชุมชนและองค์กรพัฒนาเอกชนทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างชุมชนเข้มแข็ง ปรับปรุงสภาพแวดล้อมชุมชน และกระตุ้นให้คนและชุมชนสร้าง สุภาพวะที่ดีขึ้น

สำหรับประเทศไทย กิจกรรมสลากเป็นเสมือนแดนสนธยา เงินสลากที่ถูกนำไปใช้ใน กิจกรรมเพื่อสังคมโดยตรง มีเฉพาะส่วนที่เรียกว่า สลากการกุศล คือกำหนดให้นำรายได้ร้อยละ 27.5 ไปมอบให้กับหน่วยงานที่ขอออกสลาก ซึ่งคณะรัฐมนตรีจะอนุมัติให้จัดพิมพ์เพื่อจำหน่ายในช่วงเวลาจำกัด เช่น สลากสลากกาชาดไทย สลากโรงพยาบาลต่างๆ เป็นต้น ส่วนสลากที่ขาย แบบประจำ ที่เรียกว่า สลากกินแบ่งรัฐบาล มีเงินประมาณร้อยละ 1-2 เท่านั้นที่ถูกนำไปใช้ใน กิจกรรมเพื่อสังคม

อันที่จริง กองสลาก หรือ สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล รัฐวิสาหกิจสังกัดกระทรวงการคลัง มีหน้าที่หลักคือการจัดพิมพ์และจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาล ส่วนการออกสลากการกุศล เป็นเพียงงานฝากเท่านั้น

เช่นเดียวกับรัฐวิสาหกิจอื่นๆ กองสลากบริหารงานภายใต้การกำกับของคณะกรรมการชุดหนึ่งที่เรียกว่า “คณะกรรมการสลากกินแบ่งรัฐบาล” ประกอบด้วยตัวแทนภาครัฐและบุคคลที่ รัฐมนตรีแต่งตั้ง ดังนั้น การขาดระเบียบการจัดสรรรายได้ไปใช้ในกิจกรรมเพื่อสังคมที่ชัดเจน จึงเปิดช่องให้ฝ่ายการเมืองเข้ามาแทรกแซงและแสวงหาประโยชน์ นำเงินไปใช้โดยหวังผลทางการเมือง ภายใต้คำขวัญอันสวยหรูว่า ‘ช่วยราษฎร์ เสริมรัฐ ยืนหยัดยุติธรรม’ กล่าวคือ

‘ช่วยราษฎร์’ มีสัดส่วนเพียงน้อยนิด คือไม่ถึงร้อยละ 2 ของรายได้จากการจำหน่าย สลาก ที่จัดสรรเป็นเงินบริจาคและเงินสนับสนุนกิจกรรมทางสังคม ส่วนจะจัดสรรให้กับโครงการ ลักษณะใด ไม่มีการกำหนดไว้ชัด ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจเป็นครั้งๆของคณะกรรมการสลากฯ

‘เสริมรัฐ’ คือส่วนเดียวในคำขวัญที่กองสลากทำสำเร็จ โดยการออกสลากงวดละ 50 ล้าน ฉบับ ปีละ 1,200 ล้านฉบับ นับจากราคาหน้าสลาก 40 บาท/ฉบับ หรือ 80 บาท/ใบ กอง สลากนำเงินรายได้ส่งเข้ารัฐ 28% หรือเท่ากับ 560 ล้านบาท/งวด 13,440 ล้านบาท/ปี

การจัดสรรรายได้จากการจำหน่ายสลาก

ร้อยละ 60

ร้อยละ 7

ร้อยละ 2

ร้อยละ 3

ร้อยละ 28

เงินรางวัล

รายได้ของผู้ค้ารายย่อย

รายได้ขององค์กร

ผู้กระจายสลาก

ผู้บริหารจัดการ

ของสำนักงานสลาก

นำส่งคลัง

(กรณีสลากการกุศล 27.5%

ให้องค์กรการกุศลที่ขอ 0.5%

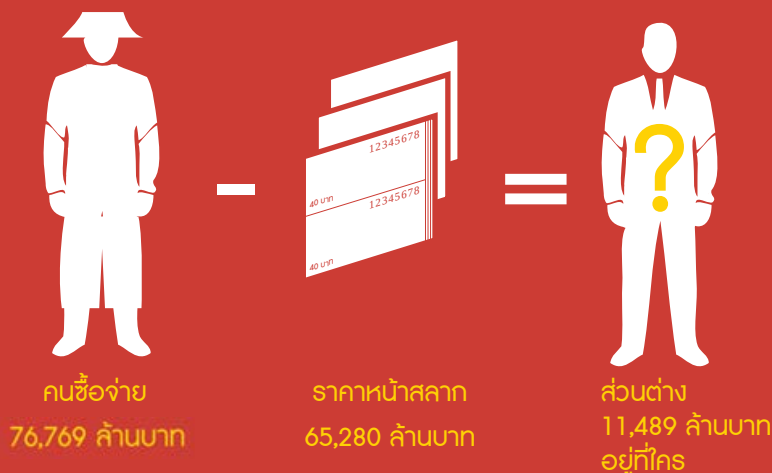
ภาษีส่งรัฐ

‘**ยีนหัยคฺยติธรรม**’ เป็นส่วนที่กองสลากล้มเหลวโดยสิ้นเชิง เพราะไม่สามารถแก้ไขปัญหการขายสลากเกินราคา สลากใบละ 80 บาท คนซื้อต้องจ่าย 100-120 บาท หรือถ้าเป็นเลขเด็ดอาจจะต้องจ่ายแพงกว่านั้น เงินที่คนซื้อจ่ายเกินราคา เมื่อรวมกันแล้วปีหนึ่งๆมีมูลค่านับหมื่นล้านบาท

รายงานการศึกษาสถานการณ์ พฤติกรรม และผลกระทบการพนันในประเทศไทย พ.ศ.2554 พบว่า คนในประเทศไทยซื้อสลาก 19.2 ล้านคน มูลค่ารวม 76,769 ล้านบาท/ปี (ขายตามราคาหน้าสลากใบละ 80 บาท คนซื้อต้องจ่าย 65,280 ล้านบาท/ปี) เป็นการจ่ายเกินจริงถึง 11,489 ล้านบาท/ปี

สาเหตุหลักที่ทำให้คนซื้อจ่ายแพงคือ นโยบายขายขาดของกองสลาก เมื่อก่อนคนขายสลากไม่หมดสามารถขายคืนให้กองสลาก แต่เดี๋ยวนี้นั้นไม่ได้ การใช้นโยบายขายขาดทำให้กองสลากสลาย ประหยัดต้นทุน เก็บเงินส่งรัฐได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย ซึ่งน่าจะเป็นเรื่องดี แต่ความจริงกลับเป็นเรื่องเลวร้าย กลายเป็นช่องทางแสวงหาผลประโยชน์ของคนบางกลุ่ม เกิดระบบกินหัวคิวเป็นทอดๆ จากคนรับไควตาสู่มือคนกลาง รวบรวมสลากไปจัดชุดขายแพง นานวันผู้คนเข้าใจว่าการซื้อสลากแพงเป็นเรื่องปกติ เพราะมองไม่เห็นหนทางแก้ไข

เช่นเดียวกับความเชื่อเรื่อง “หวยลือค” ที่ไม่เคยหายไปจากใจผู้คน เนื่องจากในอดีตเคยถูกจับได้ว่ามีการ “ลือคเลข” ในการออกรางวัล งวดวันที่ 1 กันยายน 2530 และ 1 มิถุนายน 2544 เมื่อเลขรางวัลออกตรงเลขทะเบียนรถยนต์ฯ กระแสความเชื่อเรื่องหวยลือคจึงฮือฮา

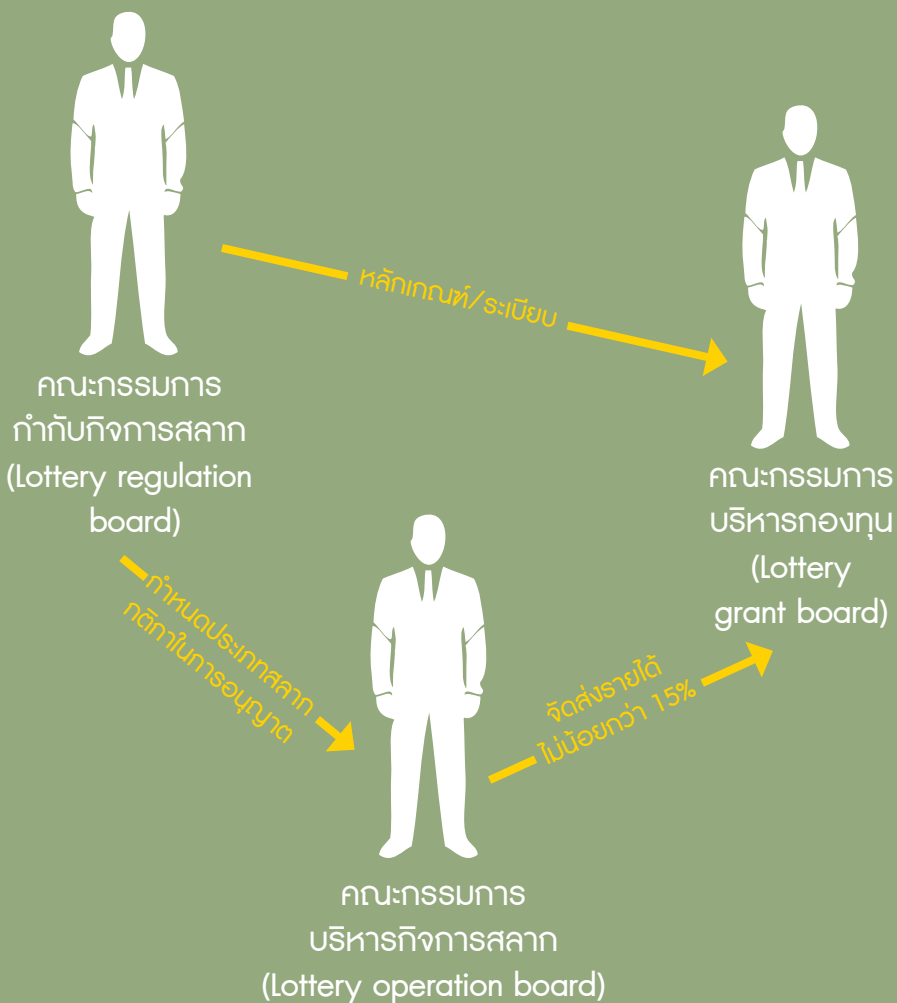
ทุกปัญหาย่อมมีทางแก้ไข เพื่อยืนหยัดความยุติธรรมและเสริมพลังให้ราษฎร ทำให้กิจกรรมสลากเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมอย่างเป็นระบบ มีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล โปร่งใส ใสใจต่อการคุ้มครองผู้บริโภค และมีมาตรการช่วยเหลือผู้ค้าสลากรายย่อย คือที่มาของการขับเคลื่อน สู่การปฏิรูปสลากเพื่อสังคม

ตัวอย่างเช่น ปัญหาการขายสลากเกินราคาจะหมดไป ถ้าโควตาสลากถูกจัดสรรไปยังผู้จำหน่ายที่ขายจริง ไม่ใช่การรับโควตาเพื่อไปขายช่วงให้คนกลางดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และเพื่อลดความเสี่ยงของผู้รับโควตารายย่อย ลดการพึ่งพาคนกลาง กรณีที่กองสลากยังใช้นโยบายขายขาด กองสลากจะต้องจัดตั้ง “กองทุนรับซื้อคืนสลาก” เพื่อซื้อสลากที่ขายไม่หมด โดยอ้างอิงปริมาณการรับซื้อคืนจากโควตาสลากที่จัดสรรให้ผู้ค้ารายย่อย การตัดห่วงโซ่คนกลางจะทำให้กระบวนการปั่นราคาสลากหายไป ราคาสลากจะเข้าสู่ภาวะปกติ คนซื้อจะกลับมาจ่ายในราคาใบละ 80 บาทเท่านั้น

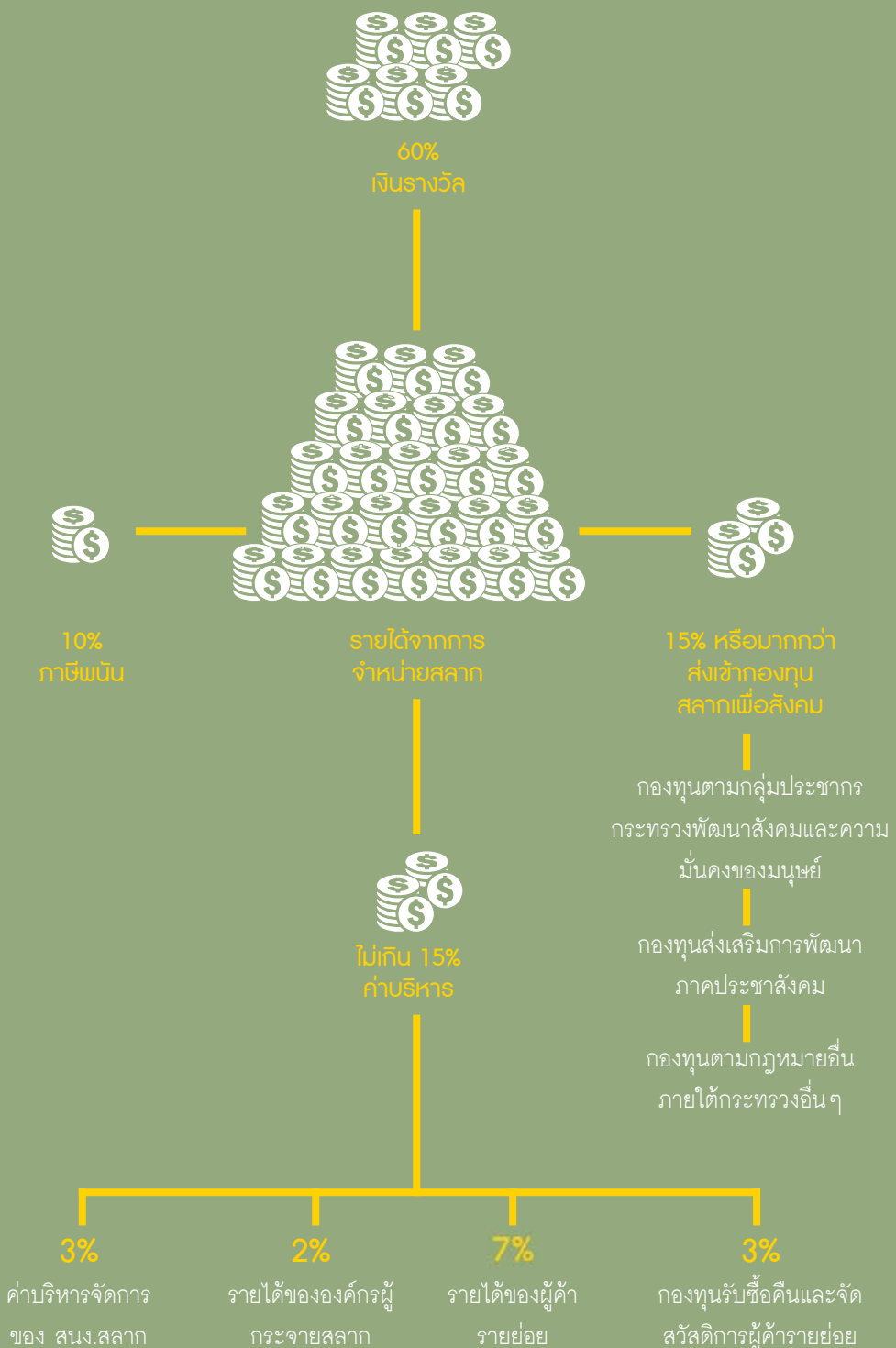
แต่เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหายังเป็นระบบ เครือข่ายประชาชนปฏิรูปสลาก เสนอให้มีการปฏิรูปสลากทั้งระบบ มีข้อเสนอที่น่าสนใจดังนี้

1. สนับสนุนแนวทางการปฏิรูปสลากในประเทศไทยตามรายงานผลการศึกษาคณะกรรมธิการวิสามัญศึกษาปัญหาและแนวทางการปฏิรูประบบการบริหารจัดการสลากในประเทศไทย วุฒิสภา ปี พ.ศ.2556 โดย

ปฏิรูปโครงสร้าง แยกองค์การกำกับดูแลออกจากหน่วยบริหาร/ดำเนินการ เพื่อให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ป้องกันหรือลดการแทรกแซงของนักการเมืองหรือกลุ่มบุคคลที่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบหรือปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อน และให้มี คณะกรรมการบริหารกองทุนกำกับดูแลการจัดสรรเงินที่จะต้องถูกกำหนดให้ใช้ในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ เช่นเดียวกับ “กองทุนจัดสรรเงินรายได้จากลอตเตอรี่แห่งชาติ” (National Lottery Distribution Fund : NLDF) ของอังกฤษ

ปฏิรูปการจัดสรรรายได้ ลดเงินนำส่งเข้ารัฐจากร้อยละ 28 เหลือร้อยละ 10 เพิ่ม
 สัดส่วนค่าบริหารเป็นไม่เกินร้อยละ 15 ในจำนวนนี้ต้องนำเงินร้อยละ 3 มาใช้กับ “กองทุนรับซื้อ
 คินและจัดสวัสดิการผู้ค้ารายย่อย” ที่เหลืออีกร้อยละ 15 หรือมากกว่าให้นำส่งเข้ากองทุนซึ่งมี
 วัตถุประสงค์ในการสนับสนุนกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

2. สนับสนุนให้มีกฎหมายจัดตั้ง “กองทุนส่งเสริมการพัฒนาภาคประชาสังคม” รองรับเงินส่วนที่จัดสรรให้กับกองทุนนี้ โดยคณะกรรมการบริหารกองทุนต้องมาจากผู้แทนทุกภาคส่วน ซึ่งเน้นภาคประชาสังคมและผู้ทรงคุณวุฒิหลายสาขา การได้มาของกรรมการต้องผ่านกระบวนการสรรหาที่เปิดกว้าง โปร่งใส กำหนดวาระดำรงตำแหน่งชัดเจน

3. สนับสนุนให้มีนโยบายและมาตรการป้องกันและลดผลกระทบจากการพนัน รวมถึงสนับสนุนกิจกรรมให้ ลด ละ เลิก หรือจำกัดการเล่นพนันและการเสี่ยงโชค เช่น กิจกรรมรณรงค์ ป้องกัน เฝ้าระวัง และปราบปราม รวมถึงจัดให้มี “ศูนย์ให้คำปรึกษาผู้ที่มีปัญหาหรือได้รับผลกระทบจากการพนัน”

4. สนับสนุนการปฏิรูประบบงบประมาณ ให้มีระบบ “การคลังเพื่อสังคม” เพื่อกระจายอำนาจการจัดสรรงบประมาณให้กับท้องถิ่นและภาคประชาสังคมโดยตรง และมีกลไกตรวจสอบการจัดสรรงบประมาณที่มีธรรมาภิบาล โปร่งใส และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการริเริ่มโครงการต่างๆที่สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างชุมชนเข้มแข็ง และกระตุ้นให้คนและชุมชนสร้างสุขภาวะที่ดีขึ้น

5. ในระยะยาว เสนอให้มีการแก้ไขกฎหมายการพนันให้ทันสมัย มีมาตรฐานตามหลักสากล โดยเฉพาะการห้ามบุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์เกี่ยวข้องกับการพนันทุกประเภท รวมทั้งสลาก และมีหน่วยงานกำกับดูแลการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ

เมื่อการปฏิรูปลากเพื่อสังคมประสบผลสำเร็จ คำขวัญของสำนักงานสลากที่ว่า ‘ช่วยราษฎร์ เสริมรัฐ ยืนหยัดยุติธรรม’ จะเป็นจริง

เปิดคัมภีร์ปฏิรูปสลาก

โดย .. ปลาทุพ่นา

นักปฏิวัติยังต้องถือคู่มือแห่งการปฏิวัติ ประสาอะไรกับการปฏิรูประบบสลาก ที่ก็ต้องการพลิกแห่งความรู้เพื่อใช้ผลักดันการเปลี่ยนแปลง มูมนักอ่านฉบับนี้จะพาท่านมาเปิดคัมภีร์ปฏิรูปสลากเล่มสำคัญ “รายงานผลการศึกษาปัญหาและแนวทางการปฏิรูปการบริหารจัดการสลากในประเทศไทย” หนังสือที่บรรจุองค์ความรู้ บทวิเคราะห์ ข้อเสนอแนะ และแนวทางต่อการปฏิรูประบบสลาก สู่ ‘สลากเพื่อสังคม’ ของ คณะกรรมการวิสามัญศึกษาปัญหาและแนวทางการปฏิรูประบบการบริหารจัดการสลากในประเทศไทย

ขณะที่บ้านเราใช้ สลาก หรือ ลอตเตอรี่ เป็นช่องทางหารายได้เข้ารัฐ แต่จุดหมายปลายทางของเงินจำนวนมหาศาลที่ถูกดึงออกมาจากสังคม กลับไม่มีแนวทางที่ชัดเจนว่าควรถูกนำไปใช้ทำอะไรบ้าง คัมภีร์ปฏิรูปเล่มนี้จึงเปล่งเสียงเรียกร้องว่า ‘ต้องนำเงินไปใช้เพื่อพัฒนาสังคม’ และนี่ไม่ใช่ข้อเรียกร้องอันเลื่อนลอย หากแต่มีตัวอย่างรูปธรรมจับต้องได้ในหลายประเทศ

‘สลากเพื่อสังคม คืออนาคตที่จับต้องได้’ คือสาระสำคัญที่คัมภีร์นักปฏิรูปสลากเล่มนี้ต้องการจะสื่อ เพราะนอกจากจะนำเสนอแนวคิด อุดมคติของการปฏิรูปแล้ว ในหนังสือยังได้เสนอแนวทางที่เป็นรูปธรรมต่อการปฏิรูประบบสลาก ผ่านการวิเคราะห์ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกันของปัญหาต่างๆที่เป็นอยู่ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาสลากเกินราคา ปัญหาโครงสร้างการบริหารและการจัดสรรโควตาสลาก ปัญหาภาพลักษณ์ที่ดูไม่ค่อยน่าเชื่อถือที่นำไปสู่ความเชื่อเรื่อง ‘เลขลือค’ เป็นต้น คัมภีร์เล่มนี้จึงได้เสนอเสาหลักแห่งการปฏิรูปไว้ 3 ประการ ได้แก่ ปฏิรูปปรัชญา ปฏิรูปกฎหมาย และปฏิรูปนโยบายและมาตรการ

สำหรับคนที่สนใจ สามารถดาวน์โหลดได้ที่เว็บไซต์ www.senate.go.th หรือ www.thaicivalfund.com/research.php?view=40

ผู้สนับสนุนล่าสุด
จาก บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน)

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
พระราชบัญญัติการออกสลากกินแบ่งรัฐบาล พ.ศ. 2557
พระราชบัญญัติการออกสลากกินแบ่งรัฐบาล พ.ศ. 2557

เปิดใจ มณฑิธร บุญตัน แม่ทัพใหญ่แห่งการปฏิรูป สลากเพื่อสังคม

หนึ่งในสมาชิกวุฒิสภาที่ยืนหยัดสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิและความเท่าเทียม มณฑิธร บุญตัน หรือ อาจารย์มณฑิธร นายกสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย และตำแหน่งอีกมากมายทั้งในระดับประเทศและระดับโลก หนึ่งในนั้นคือ ประธาน คณะกรรมการวิสามัญศึกษาปัญหาและแนวทางการปฏิรูประบบการบริหารจัดการสลากในประเทศไทย วุฒิสภา

อาจารย์มณฑิธร บุญตันอยู่ในโลกมืด แต่มีจิตใจสุกสว่าง จบด้านการดนตรี แต่ไม่คิดเป็นศิลปิน หากเลือกที่จะเดินทางไปทั่วโลกเพื่อทำงานรับใช้สังคม ด้วยคติประจำใจที่ว่า “การมองไม่เห็นไม่ใช่ปัญหา คนตาบอดอาจทำได้หากใจเต็มร้อย”

อาจารย์ได้แนวคิด “สลากเพื่อสังคม” มาจากไหนคะ

ประสบการณ์ชีวิตผมเอง ตอนเรียน ผมทำงานไปด้วย แล้งงานพิเศษที่จะทำได้ ในตอนนั้นก็คือ ขายสลาก ทำให้ผมได้สัมผัสกับชีวิตคนขายสลาก ได้เห็นมิติที่มีทั้ง โอกาสและความโหดร้ายในตัว อันที่สองคือ ผมเป็นลูกชานา เป็นลูกชาวบ้าน ก็เลยได้เห็นมิติของผู้บริโภค ซึ่งมีความหวังลมๆแล้งๆกับการถูกรวย สามคือ ผมเป็น นักขับเคลื่อนทางสังคม มองเห็นว่าสังคมบ้านเรามีความเหลื่อมล้ำสูงมาก การกระจาย รายได้ไม่ลงตัว รัฐของเราไม่สามารถเป็นระบบรัฐสวัสดิการหรือถอยกลับไปเป็นสังคม ที่พึ่งพากันแบบครอบครัวใหญ่เหมือนสมัยก่อน ดังนั้นบทบาทขององค์กรภาคประชา สังคมจึงควรจะมีสูง ต้องมีเงินเข้ามาสนับสนุนตรงนี้

ความคิดเหล่านี้ผมไม่ได้คิดคนเดียวนะครับ ผมได้ยิน ได้ฟัง ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนที่ศึกษามา ยิ่งเห็นปรากฏการณ์ สสส. ไทยพีบีเอส เป็นตัวอย่าง ก็ร่วมกันขยายแนวคิด ครั้งแรกทำในสมัย สมช. (สภาความมั่นคงแห่งชาติ) แต่ก็ไม่ไปถึงดวงดาว เพราะสังคมมองสลากหรือการพนันเป็นเรื่องชั่วร้าย คุณกันไม่ทันรู้เรื่อง จะทำอะไรไม่ค่อยไป หลังจากนั้นคือยุคที่ผมเข้ามาเป็น สว. (สมาชิกวุฒิสภา) เป็นช่วงเกิดปัญหาความขัดแย้งทางสังคมสูง บ้านเมืองกำลังอ่อนแอลงเรื่อยๆ มันมีหลายปัจจัย เครือข่ายคนพิการเพื่อการปฏิรูปซึ่งเป็นหน่วยย่อยหน่วยหนึ่งของสมัชชาปฏิรูปประเทศ ก็เลยเอาประเด็นนี้ไปคิดร่วมกับสมัชชาปฏิรูป มีการตั้งคณะศึกษากันอย่างจริงจัง แนวคิดมันค่อยๆขยายใหญ่โตขึ้นไปเรื่อยๆ มีเครือข่ายเข้ามาเพิ่มเติมมากมาย แล้วในที่สุดก็นำไปสู่การเสนอร่างนิติบัญญัติตั้งคณะกรรมการฯ

“

แน่นอนว่าคงไม่มีเงินก้อนไหนที่ productivity เป็นศูนย์หรอก แต่ นี่มันเป็น productivity จอมปลอม มันเป็นการย้ายที่ของเงินเฉยๆ แล้ว มันย้ายที่จากกระเป๋าคนจน คนยากไร้ คนด้อยโอกาส ไปเฉลี่ยใช้กับสังคม ทัวไป

”

สำหรับคณะกรรมการฯ หัวใจสำคัญที่สุด ของการปฏิรูปลากเพื่อสังคม คืออะไร:

คือเงินสลากไม่ได้เกิดจาก productivity (ผลผลิต) อาจจะเกิดขึ้นนิดเดียว แต่ว่า ส่วนใหญ่ไม่ใช่แน่นอนว่าคงไม่มีเงินก้อนไหนที่ productivity เป็นศูนย์หรอก แต่ นี่มัน เป็น productivity จอมปลอม มันเป็นการย้ายที่ของเงินเฉยๆ แล้วมันย้ายที่จากกระเป๋า คนจน คนยากไร้ คนด้อยโอกาส ไปเฉลี่ยใช้กับสังคมทัวไป ซึ่งผมคิดว่ามันเป็นการใช้ เงินผิดประเภท มันควรจะต้องใช้เงินให้ถูกที่ถูกทาง ปรัชญาของสลากควรจะนำเงิน กลับมาเยียวยาแก้ปัญหาสังคม คือเงินมาจากไหนก็ควรกลับไป那儿 อันนี้เป็นเรื่องหนึ่ง

สอง ผู้ค้าสลากรายย่อยส่วนใหญ่ลำบาก สามคือผู้บริโภค ต้องจ่ายหนัก เงินก็ไปไม่ถึงที่ และสี่นี้หนักที่สุด คือสังคม สังคมที่คนติดหวยติดการพนันงอมแงมนี่แย่แน่

แปลว่า ถ้าเป็นสลากเพื่อสังคม ภาพลบที่เป็นอยู่ อาจจะทำให้เป็นภาพบวกขึ้น มาได้

ถ้าบริหารจัดการดี อย่างน้อยที่สุดก็เป็นลบน้อยลง คือ หนึ่ง เงินไปถูกที่ถูกทาง สอง ผู้ค้ารายย่อยอยู่ได้ สาม ผู้บริโภคไม่ต้องถูกเอารัดเอาเปรียบ และ สี่ สังคมไม่ ถูกมอมเมา มันควรจะเป็นอย่างนี้ครับ

เวลามีการเปลี่ยนแปลงก็ต้องมีผู้ได้ผู้เสีย เมื่อสักครู่อจารย์กล่าวถึงส่วนที่จะ ได้ แล้วส่วนที่จะเสีย อาจารย์มองอย่างไร:

รัฐจะได้เงินเข้าคลังแบบปนเปที่เอาไปใช้จ่ายตามอำเภอใจน้อยลง ไม่ใช่ว่าจะได้ เม็ดเงินน้อยลงนะ

เรียกว่ารัฐมีอำนาจในการบริหารจัดการเงินน้อยลง

ครับ เพราะเงินมันจะถูกกำหนดโดยกฎหมาย มันจะถูกกำหนดวัตถุประสงค์ใน การใช้จ่ายไว้เรียบร้อยแล้ว คือเป็นการกระจายอำนาจการใช้เงินหายไปสู่ภาคประชา สังคมมากขึ้น ซึ่งก็จะทำให้คนที่นิยมในอำนาจรัฐรู้สึกอึดอัดบ้าง ู้สึกว่าอำนาจใน การใช้เงินส่วนนี้จะลดลง

กลุ่มที่สอง กลุ่มที่รวยจากการเก็งกำไรหอย ระบบการสร้าง
ดีมานด์เทียมหรือความต้องการซื้อหลอกๆ ระบบจัดชุดอะไรต่างๆ
คนที่ได้ประโยชน์และร่ำรวยจากการเก็งกำไร คนตรงนี้จะรู้สึกว่าร
รายได้ของเขาลดลง เพราะห่วงโซ่การผลิตและการกระจายสลา
กจะเปลี่ยน มันจะถูกตัดตอนให้เหลือน้อยลง ค่าใช้จ่ายที่หาย
ตกหล่นไปตามเบียดเบียนรายทางทั้งหลายก็จะหายไป ผู้บริโภคจะได้
ซื้อหอยถูกลง ในขณะที่เดียวกันผู้ขายที่ต้องพึ่งพาอาชีพนี้จริงๆก็
ได้เงินมากขึ้น

คนเสียก็คือคนที่ควบคุมระบบ logistic (การเคลื่อนย้าย)
สลาหรือตลาดสลาในปัจจุบันนี้แหละ

อาจารย์คิดว่าเงื่อนไขสำคัญหรือปัจจัยอะไรที่จะทำให้การ ปฏิรูปสลาเพื่อสังคมบรรลุผลสำเร็จ

หนึ่ง ผมคิดว่า ความทนไม่ไหวของประชาชนที่ถูกบีบคั้นให้ซื้อ
หอยแพง คนเหล่านี้จะมีพลังมาก พลังผู้บริโภค อันดับสอง พลัง
ขององค์กรที่ขับเคลื่อนทางสังคม ส่วนพลังผู้ค้ารายย่อย ผมมอง
ว่าเป็นพลังอันดับสาม และอันดับสี่คือฝ่ายการเมือง ฝ่ายการเมือง
ต้องเห็นด้วย ต้องตอบสนองความต้องการของประชาชน

ผมคิดว่าพลังกระแสดังกล่าวโดยรวมน่าจะมีความสำคัญที่สุด
ถ้ากลุ่มที่หนึ่ง สอง และสาม รวมกันกดดันมากๆ ฝ่าย
การเมืองก็จะตอบสนอง แต่อย่างว่าล่ะครับ สุดท้ายแล้ว
กลุ่มที่สี่กลายเป็นผู้ไขว่คว้า

แฉอบกปากของสื่อ

สื่อที่อยู่ปะปนไปกับกลุ่มหนึ่ง สอง สาม คือถ้าสื่อไม่ช่วย ไม่เหลียวแล สามกลุ่มแรก
ก็ทำอะไรได้ยาก โดยเฉพาะพลังผู้ค้ารายย่อยที่ปนกันมานานว่าไม่ได้รับการเหลียวแลจาก
สื่อเลย เวลาไปเคลื่อนไหวก็กลายเป็นจำเลยทางสังคม

สมัยนี้สื่อมีความสำคัญและจำเป็นมาก ผมมองทั้งสื่อเก่าและสื่อใหม่ ถ้ากระแสสื่อ
เอად้วยก็จะสามารถไปได้เร็ว

แต่ผมก็ยังเชื่อในพลังผู้บริโภค ซึ่งคิดว่าสำคัญที่สุด ตอนนั้นคนไวกันเยอะนะครับ
เรื่องหอยแพง แต่ปัญหาคือคนไทยมองว่าหอยเป็นสิ่งไม่สะอาด พอเราบอกหอยแพง
แล้วจะออกไปรณรงค์ให้หอยถูก มันเป็นเรื่องที่สังคมไม่ค่อยยอมรับ ถ้าสังคมเห็นว่าการ
คุ้มครองผู้บริโภคในเรื่องสลาไม่ได้เป็นเรื่องเสียหาย เราไม่ควรถูกเอารัดเอาเปรียบ ถ้า
คนมีมุมมองแบบนี้ออกมารวมตัวจริงจังในวงกว้าง เป็นมวลชนคนเยอะๆ ผมคิดว่าการ
ออกแรงของมวลชนมีความสำคัญ

“
ช่วงนี้ฝ่ายการเมืองทะเลาะเบาะแว้ง
กันค่อนข้างมาก แต่สำหรับเรื่อง
สลาก ผมไม่คิดว่าจะสร้างความขัดแย้ง
ทางการเมือง มันน่าจะไปทำให้ฝ่ายการเมือง
แข่งกันเอาใจประชาชน
”

สุดท้าย อาจารย์คิดว่าควรจะมีหรือควรจะทำอะไร เพื่อเป็น
ประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนการปฏิรูปสลากเพื่อสังคม

ช่วงนี้ฝ่ายการเมืองทะเลาะเบาะแว้งกันค่อนข้างมาก แต่สำหรับเรื่อง
สลาก ผมไม่คิดว่าจะสร้างความขัดแย้งทางการเมือง มันน่าจะไปทำให้
ฝ่ายการเมืองแข่งกันเอาใจประชาชน ผมเลยคิดว่าช่วงนี้ต้องรีบคุยกับฝ่าย
การเมืองเพื่อช่วงชิง

อาศัยจังหวะที่จะมีการประชุม สมาคมสลากกินแบ่งโลก (World
Lottery Association: WLA) ที่เชียงใหม่ปลายปี 2556 ผมคิดว่าน่าจะเป็น
โอกาสที่ดี ต้องดีกระแสนี้ให้แรง เพราะว่าสังคมที่พัฒนาแล้วล้ามอง
สลากอย่างนี้ทั้งนั้น คือมองว่าเรากำจัดไม่ได้ ฉะนั้นเราต้องจัดการให้เป็น
ประโยชน์กับสังคมให้มากที่สุด

แต่เราก็ต้องจับทางหนีทีไล่ให้ดี ถ้าเราจับทางได้ดี ฐุประเด็นได้ชัด
กระแสบีบออกมาช่วงนั้นพอดี และคนที่ได้รับการเชื่อถือออกมาพูด
ให้การสนับสนุน แล้วเผชิญทิศทางความเห็นที่ผู้นำทั่วโลกให้มั่นใจไปใน
ทิศทางเดียวกับสลากเพื่อสังคมที่เรากำลังขับเคลื่อน มันก็จะเป็นกระแสที่
จุดติด แต่ถ้าทำไม่ทัน ทำไม่ได้ ปล่อยให้ฝ่ายที่ถนัดในการควบคุมกำกับ
สื่อดึงเอาไปให้ฝ่ายที่ต้องการขยายทุน ขยายธุรกิจ คือเข้าไปทางอำนาจ
ทุน ก็อาจจะผิดพลาดได้

ท่าทางจะเป็นภารกิจหนักต่อเมืองของอาจารย์นะคะ

ก็คงหนีไม่พ้นแหละครับ เพราะว่าเราได้เริ่มต้นไว้พอสมควรแล้ว แต่
ก็ยอมรับนะครับว่าการทำงานในภาคการเมือง ณ ขณะนี้ ทำได้ไม่ถนัดมือ
คงต้องอาศัยแรงหลาย ๆ ฝ่ายมาช่วยกันครับ

สลากฯโกอินเตอร์

ทำความรู้จัก สมาคมสลากกินแบ่งโลก

สหภาพ

ไม่บอกก็คงไม่รู้ ! ว่าสลากกินแบ่งรัฐบาลของไทยก็โกอินเตอร์กับเขาเหมือนกัน ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2556 สнг.สลากฯ ของไทยได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมประจำปีของสมาคมสลากกินแบ่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก หรือ APLA (Asia Pacific Lottery Association) ที่ โรงแรมเชงกรีลา จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสมาคม APLA เป็นหนึ่งในสมาคมระดับภูมิภาค ภายใต้สมาคมสลากกินแบ่งโลก (WLA : World Lottery Association) แบ่งสมาชิกออกเป็นกลุ่มภูมิภาค 5 กลุ่ม ได้แก่ แอฟริกา เอเชียแปซิฟิก ยุโรป อเมริกาเหนือ แลอเมริกาใต้ และแน่นอนว่า สнг.สลากฯ ของไทยก็เป็นสมาชิกกับเขาด้วย

APLA ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2543 มีการจัดการประชุมกันเป็นประจำทุกปีหมุนเวียนไปในประเทศสมาชิก จนถึงปัจจุบันมีองค์กรที่เป็นสมาชิกจาก 11 ประเทศ ได้แก่ ออสเตรเลีย จีน (รวมเกาะฮ่องกง) เฟรนช์โปลินีเซีย อินเดีย ญี่ปุ่น เกาหลี มาเลเซีย นิวซีแลนด์ ฟิลิปปีนส์ สิงคโปร์ และไทย รวม 25 องค์กร และยังมีสมาชิกสมทบอีก 18 องค์กร จาก 6 ประเทศ เห็นแล้วก็ไม่น่าเชื่อว่า โลกของสลากกินแบ่งจะใหญ่โตคึกคักเช่นนี้ องค์กรที่เป็นสมาชิกก็เป็นได้ทั้งหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ หน่วยงานของรัฐ หรือแม้แต่บริษัทเอกชนที่ได้รับสัมปทานหรือใบอนุญาตตามกฎหมายของประเทศนั้นๆ

“ คุณสมบัติพื้นฐานของสมาชิก APLA... ต้องแบ่งเงินรายได้คืนสู่สังคม ”

ถ้าอยากเป็นสมาชิก APLA ก็ไม่ยาก ขอแค่มีคุณสมบัติพื้นฐานดังนี้ ข้อแรก ต้องเป็นสมาชิกสมาคมสลากกินแบ่งโลก หรือ WLA ข้อที่สอง ประกอบกิจการและได้รับอนุญาตอยู่ในประเทศแถบเอเชียแปซิฟิก และข้อสุดท้าย คือ ต้องดำเนินการตามเป้าประสงค์ของสมาคม กล่าวคือ เงินรายได้ส่วนใหญ่จะต้องจัดสรรเข้าสู่สาธารณประโยชน์ ถึงขั้นที่ว่า ในโบสถ์ สมาชิกก็มีให้ระบุกันเลยทีเดียวว่าองค์กรของท่านได้นำเงินคืนสู่สังคมทางใดบ้าง คำตอบก็มีให้เลือกมากมาย ไม่ว่าจะเป็นด้านศิลปวัฒนธรรม กีฬา วิทยาศาสตร์ การศึกษา กสิกรรม กิจกรรมเพื่อเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ การพัฒนาสังคม ฯลฯ แต่สำหรับ สนน.สลากฯ ของไทยเรา呢 ไม่แน่ใจว่าติดไปที่ช่องบ้าง แต่ที่แน่ๆ คือคงต้องติดช่อง ‘แบ่งให้รัฐบาล’

ในขณะที่เพื่อนสมาชิก APLA ในหลายประเทศเขาชัดเจนว่า เงินจากสลากกินแบ่งต้อง ‘แบ่งคืนสังคม’ อย่างเช่น ฟิลิปปินส์ ซึ่งหน่วยงานที่จัดขายสลากก็คือ PCSO (Philippines Charity Sweepstakes Office) มีหน้าที่จัดสรรเงินรายได้เข้าสู่กิจการสาธารณประโยชน์โดยตรง หรือกรณีสิงคโปร์เอง ที่แม้รัฐจะให้สัมปทานบริษัท Singapore Pools ผูกขาดการขายสลาก ก็ยังต้องบริจาคเงินเข้าคณะกรรมการของรัฐที่มีหน้าที่จัดสรรเงินทุนไปยังกิจกรรมสาธารณประโยชน์โดยตรง ซึ่งก็คล้ายๆกับทางประเทศนิวซีแลนด์ เป็นต้น แต่ของไทยเรากฎหมายระบุกว้างๆว่าต้องแบ่งให้รัฐไม่น้อยกว่า 28% แม้จะระบุไว้กว้าง...แต่ก็ชัดเจนว่าเงินจำนวนมหาศาลเกือบ 2 หมื่นล้านบาทที่ได้จากการขายสลากกินแบ่งนั้น ‘แบ่งให้รัฐบาล’ เอาไปใช้จ่าย แต่ที่ไม่ชัดเจนเอาเสียก็เลยก็คือ เงินจำนวนนี้ ‘แบ่งคืนสังคม’ มากน้อยแค่ไหน เช่นนี้แล้ว หากไทยเราจะนำข้อเสนอการปฏิรูปสลากเพื่อสังคมมาใช้อย่างจริงจัง ก็น่าจะเป็นการโกอินเตอร์ได้อย่างสมศักดิ์ศรี อย่างที่ไม่น้อยหน้าใครในเอเชียแปซิฟิกเลยทีเดียว

สลากกินแบ่งรัฐบาล กับการพัฒนากองทุน

ดร.ธัญญา จุฑาเลติยทรัพย์

บทความ

การพนันเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สัมพันธ์กับการจัดการความเสี่ยง กล่าวคือ ผู้ที่สามารถจัดการความเสี่ยงได้ดีจะเป็นผู้ที่ประสบปัญหาจากการพนันน้อย และผู้ที่จัดการความเสี่ยงได้ดีส่วนใหญ่จะเป็นเจ้ามือ ผู้ปั่นหุ้น หรือในกรณีสลากกินแบ่งรัฐบาล รัฐบาลใช้ระบบจำหน่ายสลากด้วยการจัดสรรโควตาสลากแบบผูกขาดหรือขายขาดจึงทำให้รัฐไม่เสี่ยงต่อการขาดทุน ส่วนผู้ที่ไม่สามารถมีส่วนร่วมหรือกำหนดระบบการพนันได้จะเป็นผู้รับความเสี่ยง เป็นผู้เสียเปรียบ และส่วนมากจะเป็นคนจน ในกรณีของสลากได้แก่ผู้ค้ารายย่อย รวมทั้งประชาชนผู้ซื้อสลากซึ่งไม่มีอำนาจในการควบคุมระบบใดๆเลยของกิจกรรมสลาก เช่นไม่มีสัดส่วนของคณะกรรมการสลากที่มาจากภาคประชาชน หรือหากพิจารณาในเชิงความน่าจะเป็น พบว่า โอกาสถูกมีเพียง 1.4% ส่วนโอกาสผิด 98.6% จะเห็นได้ว่าผู้ซื้อสลากไม่มีอำนาจในการจัดการระบบพนันเพื่อลดความเสี่ยงต่อการขาดทุนของตนเอง

ผู้ซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลกลุ่มใหญ่ของสังคมไทย ได้แก่ ผู้ประกอบอาชีพค้าขาย เกษตร แรงงานรับจ้าง หากพิจารณาด้านผลประโยชน์จากอาชีพที่ได้รับ เช่นเกษตรกรมักจะถูกเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลางในการขายผลผลิต หรือที่ผ่านมารัฐบาลให้ความสนใจลงทุนด้านเทคโนโลยีการเกษตรค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับภาคอุตสาหกรรมทำให้ภาคเกษตรของสังคมมีความอ่อนแอ !!!

แล้วคนจนในสังคมจะสร้างความมั่นคงให้กับชีวิตได้อย่างไร !!!!

“เล่นหวย” “ซื้อลอตเตอรี่” ดูเป็นคำตอบแรกของหลายคนและเป็นคำตอบของคนส่วนใหญ่ในประเทศ การที่ลอตเตอรี่เป็นความหวังของคนจนเพราะคนจนมีความเชื่อหนึ่งว่าการเล่นพนันกับสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลจะไม่ถูกโกง และความหวังดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าสวัสดิการสังคมที่มีอยู่ในขณะนี้ไม่สามารถสร้างความรู้สึกมั่นคงในชีวิตให้กับประชาชนได้

“

“เล่นหวย” “ซื้อลอตเตอรี่” ถูกเป็นคำตอบแรก
ของหลายคนและเป็นคำตอบของคนส่วนใหญ่ใน
ประเทศ การที่ลอตเตอรี่เป็นความหวังของคนจน
เพราะคนจนมีความเชื่อหนึ่งว่าการเล่นพนันกับ
สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลจะไม่ถูกโกง

”

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นหน่วยงานหลัก
ของภาครัฐในการส่งเสริมสวัสดิการของคนในสังคม ซึ่งมีกลไกการขับเคลื่อน
สวัสดิการที่หลากหลาย และกลไกหนึ่งได้แก่ “กองทุน” ที่แยกตามกลุ่มประชากร
เช่น กองทุนผู้สูงอายุ กองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กองทุน
คุ้มครองเด็ก กองทุนส่งเสริมสวัสดิการสังคม เป็นต้น ในภาพรวมกองทุนเหล่านี้
มีวัตถุประสงค์เพื่อหนุนเสริมการจัดสวัสดิการสังคมตามกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่าง
ไปตามเจตนารมณ์ของแต่ละกองทุน กองทุนเหล่านี้เกิดขึ้นตามข้อกำหนดของ
กฎหมายและจัดอยู่ในประเภททุนหมุนเวียน ข้อจำกัดของการดำเนินงานกองทุนที่
ผ่านมานี้จะนำเสนอใน 2 ประเด็น

ประเด็นที่ 1 ความไม่พอเพียงของงบประมาณ จึงทำให้ไม่สามารถจัดบริการ
เพื่อหนุนเสริมให้กับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึงโดยเฉพาะคนจน หรือคนด้อย
โอกาสในสังคม

ประเด็นที่ 2 บางกองทุนให้ความสำคัญค่อนข้างน้อยกับการมีส่วนร่วมของ
ภาคประชาชน และการดำเนินงานยึดระเบียบราชการ จนทำให้การดำเนินงานมี
ความล่าช้า และภาคประชาชนเห็นว่าระเบียบราชการมีความยุ่งยากจนหลาย
ฝ่ายล้มเลิกความตั้งใจในการเข้ามามีส่วนร่วมกับกองทุน

ทางออกต่อข้อจำกัดของกองทุน

1. การระดมเงินสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล เมื่อคนจนคือคนส่วนใหญ่ที่ซื้อลอตเตอรี่ เงินของคนจนควรกลับมาฟื้นฟูและพัฒนาคนจน กล่าวคือสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลควรมีการจัดสรรเงินรายได้ส่วนหนึ่งเข้ากองทุนที่จัดตั้งตามกฎหมายและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อให้กองทุนมีงบประมาณในการดำเนินงานที่สม่ำเสมอ

2. เมื่อมีการนำเงินส่วนหนึ่งมาจากสลากกินแบ่งรัฐบาล ควรให้เจ้าของภาษี/ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมของกองทุนในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับสัดส่วนจากภาครัฐ เช่น เข้ามามีส่วนร่วมในฐานะกรรมการประจำกองทุน หรือมีกระบวนการจัดพีเลียงให้คำแนะนำเกี่ยวกับกองทุนแก่ภาคประชาชนมากขึ้น

แล้วสำหรับข้อจำกัดเรื่องการดำเนินงานกองทุนที่ยึดติดกับระเบียบราชการ มีหลายคนรวมทั้งผู้ปฏิบัติงานในกองทุนเองตั้งคำถามว่า เมื่อกองทุนอยู่ในกำกับของหน่วยงานราชการ แล้วจะไม่ใช้ระเบียบราชการได้อย่างไร!! หากพิจารณาเป้าหมายของการเกิดกองทุนหมุนเวียน จะพบว่า เกิดขึ้นเพื่อแก้ไขข้อจำกัดในเรื่องการยึดติดกับระเบียบราชการ หรือการเบิกจ่ายเงินที่ค่อนข้างตายตัว ไม่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้นเมื่อมีการนำเงินภาษีจากประชาชนมาใช้ในการดำเนินงานกองทุน คณะกรรมการบริหารกองทุนโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนควรกำหนดระเบียบการปฏิบัติงานกองทุน เพื่อให้ระเบียบมีความแตกต่างไปตามสถานการณ์ และความหลากหลายของกลุ่มเป้าหมาย แต่ทั้งนี้ระเบียบดังกล่าวต้องมีความโปร่งใส กระบวนการทำงานต้องเปิดเผยต่อสาธารณะเป็นต้น

...หวย...

ผู้หญิงชายขอบ

กับความหมายที่มองไม่เห็น

วิสุทธิ เหล็กสมบูรณ์
นักวิจัยภายใต้ชุดโครงการวิจัยการพนันภาคเหนือ

“ท่านผู้อ่านเคยพบไหมว่า
บ่อยครั้งที่เราไม่สามารถฟันธงเรื่องราวต่างๆได้ง่ายๆ?”

คำถามท่านองที่ว่า “การทำแท้งดีหรือไม่ คนจนโง่หรือฉลาด” หรือประโยคเชิงเปรียบเทียบแบบว่า “ผู้ชายมีความเป็นผู้ másc มากกว่าผู้หญิง ข้าวปลาอาหารมีค่ามากกว่าเงินทอง” ที่เราค้นเคยตั้งแต่การพูดคุยในบ้านร้านตลาด ในการได้วาทิตวลาวทะ ยันสารพัดข้อมูลข่าวสารที่ไหลท่วมทับบนโลกไร้พรมแดนปัจจุบัน คำถามและประโยคเปรียบเทียบแบบนี้สะท้อนวิธีคิดแบบคู่ตรงข้าม (Binary Opposition) ซึ่งเป็นวิธีคิดที่มีปัญหา เพราะในโลกแห่งความเป็นจริง เราไม่สามารถทำความเข้าใจเรื่องราวที่ซับซ้อนมากมายด้วยการลดทอนสิ่งต่างๆออกเป็นส่วนเล็กๆที่แยกขาดแล้วนำไปจัดวางอยู่ตรงกันข้ามกันได้เลยแม้แต่น้อย แยกไปกว่านั้น วิธีคิดแบบนี้ยังเอื้อต่อการเผชิญหน้าด้วยการใช้ความรุนแรง เพราะมันมักทำให้คนมองเห็นอีกฝ่ายหนึ่งหรือคนที่คิดต่างออกไปกลายเป็น “คนอื่น” เป็นอย่างคู่ตรงข้ามอย่างที่ไม่เห็นสะพานสู่การฟังฟังอิงอาศัยกัน

วิธีคิดแบบคู่ตรงข้ามนี้ถูกผลิตซ้ำๆจากนักวิชาการหรือผู้รู้ในสถาบันที่ถูกเชิดชูว่าชำนาญการด้านความรู้ มากกว่าสนใจศึกษาประสบการณ์ตรงของคนตัวเล็กตัวน้อย คนยากจน คนชายขอบ ฉะนั้นแล้ว ในสายตาของนักสถิติและนักวิชาการ “ชั้นสูง” พ่อค้าแม่ค้า กรรมกรแบกหาม ชาวบ้านร้านตลาด คนจน คนชายขอบ จะไปมีความรู้อะไร

และวิธีคิดกระแสหลักเรื่อง “หวย” ในประเทศไทยก็ติดอยู่ในกับดักทางความคิดแบบนี้ ดังนั้น เพื่อที่จะสร้างและเติมเต็มความรู้ความเข้าใจเรื่องหวยในประเทศไทยให้พ้นจากวังวนวิธีคิดดังกล่าว เพื่อเปิดให้เห็นมิติทางสังคมวัฒนธรรมของหวยที่ซับซ้อนและมีพลวัตสูงโดยไม่ละเลยคุณค่าของคนตัวเล็กๆที่เป็นคนชายขอบทั้งหลาย ผมจึงเลือกแนวทางการศึกษามานุษยวิทยาวัฒนธรรม (Cultural Anthropology) ซึ่งมีจุดแข็งในการเข้าถึงมุมมองของคนใน

โดยเลือกเจาะประเด็นหวยได้ดินจากประสบการณ์การให้ความหมายของผู้หญิงไทใหญ่ไร้สัญชาติในหมู่บ้านเล็กๆแห่งหนึ่งที่ผมนเคยในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผมพบว่าผู้หญิงไทใหญ่ไร้สัญชาติที่นี่ไม่ได้มองห่วยไต่ดินเพียงแค่เรื่องกำรำโก๋เท่านั้น จริงอยู่ ที่พวกเธอเล่นห่วยก็หวังได้เงิน แต่นั่นก็คือส่วนที่โผล่ขึ้นมาแค่ยอดบนสุดของก้อนภูเขาน้ำแข็ง หากถามว่า เอาเงินไปทำไม คำตอบคือปากท้อง ครอบครัว ลูกๆ รวมถึงพ่อแม่ที่ขราภาพ ซึ่งสะท้อนถึงความอัปจนในการดำรงชีพและสวัสดิการสังคมของคนที่ไม่มียบัตรประชาชน ไม่มีสัญชาติไทย ที่ถูกเอารัดเอาเปรียบและมีความเสี่ยงในการใช้ชีวิตมากกว่าคนไทยทั่วไปมหาศาล

นั่นคือภาพสะท้อนของอุดมการณ์ความเป็นหญิง ในฐานะแม่ที่ต้องดูแลลูก ในฐานะลูกสาวที่ต้องดูแลบุพการี ภายใต้ข้อจำกัดในการเข้าถึงดิน น้ำ ป่า หน้าที่การงาน สิทธิทางสังคมต่างๆ เป็นหนึ่งในชุดความหมายหลักที่ผลักดันให้ผู้หญิงไร้สัญชาติเหล่านี้เกี่ยวข้องกับห่วยในรูปแบบต่างๆ

อีกด้านหนึ่ง ผู้หญิงที่นี่จำนวนไม่น้อยใช้ห่วยไต่ดิน เป็นพื้นที่สันทนาการ ถ้าพูดแบบวิชาการ ก็คือเป็นพื้นที่ของการนำเอานิยามความรู้ไทใหญ่มาผสมผสานกับความรู้ใหม่ๆ เพื่อช่วยทำนายเลขที่จะออก แต่ทว่าผู้หญิงบางคนก็มองต่างกันออกไป นอกจากนี้ยังมีความหมายทางสังคม วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องห่วยไต่ดินในพื้นที่ชุมชนชายแดน ชุมชนเล็กๆ อย่างนี้อีกมากมาย

การที่คนภายนอกเหมารวมว่าการเล่นห่วยไต่ดินเป็นอย่ำนั่นอย่างนี้ ถามว่าจริงไหม ก็อาจจะจริงในบริบทของคนภายนอก แต่กับที่นี่ ห่วยไต่ดินไม่ได้มีความหมายเดียว หากแต่มีทั้งความหมายในเชิงเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม แรงงานหรือแม้แต่สุขภาพ ทั้งในแง่ของ “มูลค่า” และ “คุณค่า” ที่วางซ้อนๆผสมผสานกันอยู่บนฐานการจัดการความเสี่ยงในชีวิตประจำวันของผู้หญิงไทใหญ่ไร้สัญชาติโดยเฉพาะ

ที่กล่าวว่าทั้งหมดนี้ ผมไม่ได้ฟันธงหรือชี้หน้าท่านผู้อ่านให้รักหรือเกลียดห่วยนะครับ แต่อยากมีส่วนช่วยเปิดมุมมองเรื่องห่วย โดยเฉพาะ “ห่วยไต่ดิน” ในสังคมไทยให้หลุดจากวิธีคิดแบบคู่ตรงข้าม การหมกมุ่นศึกษา และวนเวียนกับวิวาทะว่า “ห่วย” รวมถึง “การพนัน” ร้อยแปดพันเก้า ชนิด จะผิดหรือถูก ซึ่งรังแต่จะสร้างปัญหาไม่รู้จบ

ผมคิดว่าด้วยคำถามเดิมๆ วิธีคิดเดิมๆแบบนี้คงไม่ช่วยให้เข้าใจ “ห่วย” รวมถึง “การพนัน” ในฐานะปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีความซับซ้อนในบริบทเฉพาะของแต่ละพื้นที่ ยิ่งถ้าความรู้ ทั่วโลก รวมถึงนโยบายห่วยและการพนันต่างๆไม่ได้มาจากการมีส่วนร่วม ตรวจสอบ ถ่วงดุลจากคนที่หลากหลาย แม้ว่าพวกเขาเหล่านี้จะเป็นคนชายขอบ คนชายแดนที่ถูกมองอย่างมีอคติว่าเป็นคนที่ไม่มี “ความรู้” มาก่อน ก็ป้ายการที่จะอ้างถึงความเป็นประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชนในนโยบาย โครงสร้าง และกลไกที่เกี่ยวข้องกับห่วยและการพนัน

หลงCASINO

สงสัยมาตั้งนานว่าคาสิโนชายแดนมันมีดีตรงไหน ทำไมพวกผู้ใหญ่ถึงอุตสาหัสนั่งรถตั้งหลายชั่วโมงไปชายแดน เพื่อไปนั่งจ่อมในคาสิโนเป็นวันๆ ทั้งๆที่ในโลกออนไลน์แค่มีเน็ต จะแทงบอล เล่นโป๊กเกอร์ หรืออย่างอื่น มันทำได้ทุกที่ทุกเวลา จนกระทั่งวันก่อนอำมาทำให้ไปเป็นเพื่อน ทำให้ได้เหยียบคาสิโนของจริง ได้เห็นกับตา ได้ ‘เล่น’ กับมือ ผมก็ถึงบางอ้อว่าทำไมอำมา ลุงป้าน้าอา ถึงชอบไปกันนัก

อำมากับผมไปถึงคาสิโนตอนบ่าย มีรถตู้หลายคันถึงไล่ๆกัน เพิ่งรู้ว่าคาสิโนมีประตูพิเศษ ไม่ต้องผ่านด่านศุลกากร ไม่ต้องไปยื่นเข้าแถวร้อนๆที่ด่าน ลงจากรถเดินเข้าประตู คาสิโนก็เย็นสบาย แต่..บรรยากาศมันเจิบๆเซ็งๆ อำมาเดินไปเล่นเกมโต๊ะนั่นโต๊ะนี้ เกมพื้นๆเล่นง่ายๆ เพียงแต่เครื่องมันใหญ่ ดูไม่เห็นจะสนุกตรงไหน แถมดูเงินเร็วชะมัด นั่งแป็บเดียวอำมาเสียไปตั้งหลายร้อย เปลี่ยนไปเครื่องไหนก็เสียให้เครื่องนั้น จนบ้ายแก่ๆคนเริ่มเยอะ บรรยากาศคึกคัก โต๊ะที่ ‘ดีลเลอร์’ ยืนเหงาเริ่มมีคนล้อม เสียงเฮดังทางโน้นที่ทางโน้นที่ หันไปเห็น ‘ดีลเลอร์’ หน้าตาน่ารัก ทำท่าทางแจกไพ่ก็ฟิน แต่ผมไม่เข้าไปเล่นหรอก ผมไปเป็นเพื่อนอำมา เรื่องอะไรจะยอมเสียเงิน

ตอนเย็นกำลังจะไปกินข้าว(ฟรี) เห็นผู้ชายคนนึงทำท่าแปลกๆ เดินก้มมือตีปีก กระโดดเหวี่ยงๆผ่านประตูเข้ามา อำมาบอกว่า “อย่าไปทักเดี๋ยวะ มันเป็นเคล็ด” อำมาบอกว่าท่าเหวี่ยงๆนั่นคือพญาอินทรีจะเข้ามาล่าเงินในบ่อน อาอี๋ที่เดินมาด้วยกันบอกว่า “พวกนักเล่นเค้าถือเคล็ด บางคนมีเครื่องรางของขลัง แต่เจ้าของคาสิโนก็ไม่เบาหรอก มีดักทุกทางเหมือนกัน ดูตรงหน้าประตูซิ ทั้งเจ้าที่ กวนอู สารพัดความเชื่อ ของใครของมัน”

ผมคิดว่า ‘ของ’ คาสิโนคงแรงกว่า เพราะเห็นผู้ชายคนนั้นเสียตื้อๆกันหลายเกม เป็บเดียวเสียเป็นพัน ไม่รู้เหมือนกันว่าสุดท้ายได้หรือเสีย เพราะผมไปกินข้าวกับอาม่า ถึงจะมีกับข้าวแค่ 4-5 อย่าง แต่อร่อยใช้ได้

หลังอาหาร อาม่ากับอาอึ้งเล่นรูเล็ต คราวนี้เล่นยาว มีได้เสียสลับกันไปเรื่อย ผมไม่ชอบรูเล็ต เลยเดินสำรวจคาสิโน ถัดจากโต๊ะเครื่องเล่นที่กระจัดกระจายเต็มห้องโถงใหญ่ มีห้อง VIP สำหรับพวกเล่นหนัก เค้าไม่ให้ผมเดินเข้าไป อีกด้านกันห้องตั้งโต๊ะพนันออนไลน์ประมาณสิบกว่าโต๊ะ กำลังเล่นอยู่ 2-3 โต๊ะ วันไปตรงประตูทางเข้า เพิ่งสังเกตว่ามีโต๊ะรับจ่านำไว้บริการด้วย เห็นแล้วทำให้รู้สึกว่าการพนันในคาสิโนมีแต่เสียกับเสีย ไม่รู้จะเล่นไปทำไม แต่ว่า...

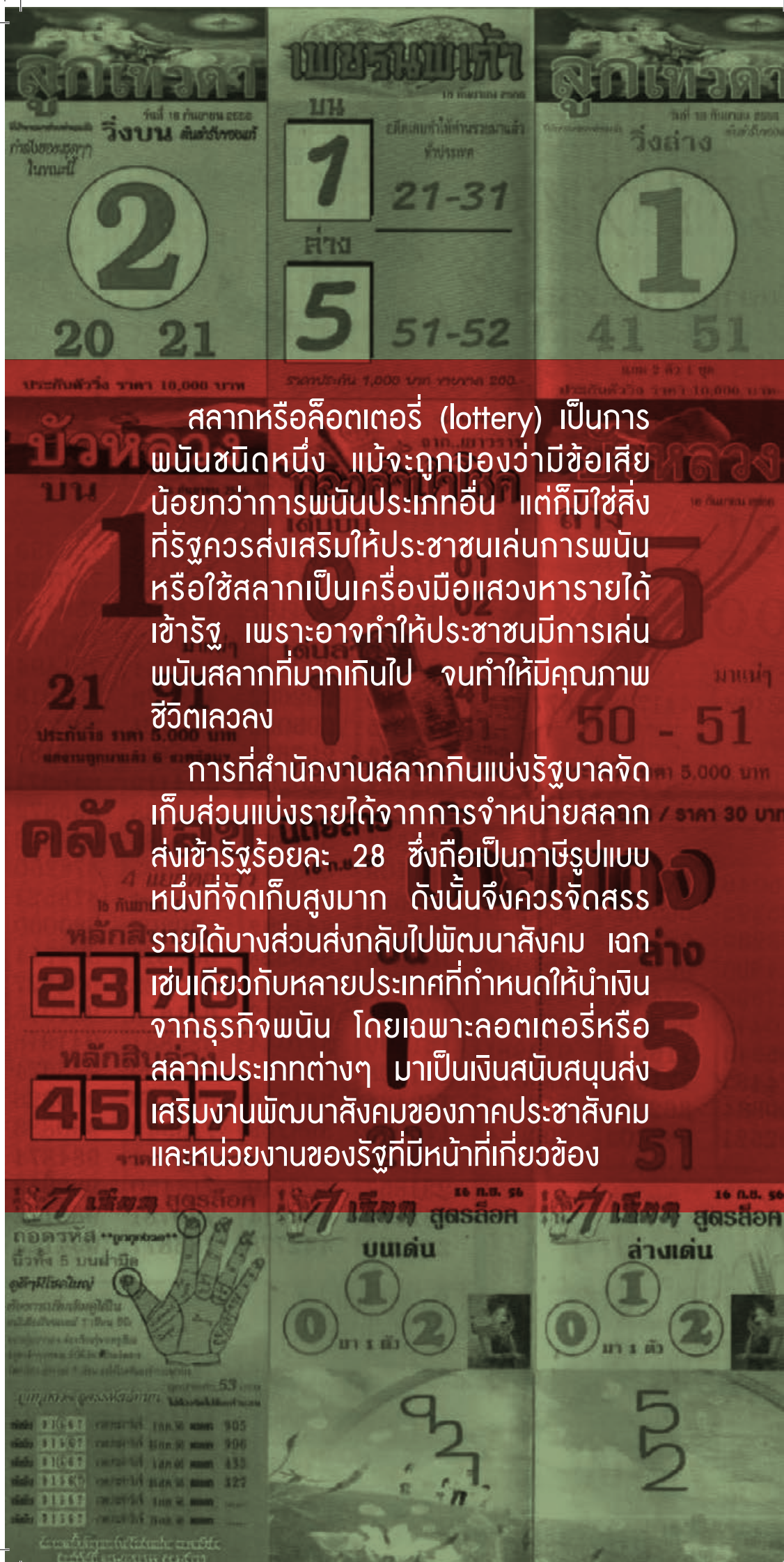
พอเดินไปแถวตู้สล็อต (slot machine) ที่วางเรียงรายอยู่เป็นตับ ได้ยินเสียงเฮของคนเล่นดังเป็นระยะๆ เกมมีไฟวับวามสีสนับดูตา ตู้สล็อตเดี่ยวนี่ไม่ต้องใช้เหรียญ เสียบบางค์ร้อยแล้วโยกได้เลย ผมลองเอาแบงค์ร้อยยัดเข้าไป 1 ใบ ตอนแรกได้มาเกือบ 200 แต่เป็บเดียวก็เสียหมด ยัดแบงค์ร้อยเพิ่ม ใบที่ 2 3 4 มารู้อีกทีตอนไม่มีแบงค์จะยัดใส่เครื่อง ... “หมดกัน! เงินห้าร้อยที่อาม่าให้”

ไปยืนลุ่มอาม่าอยู่จนตึกถึงได้กลับ สรุปว่าอาม่าเสียไปหลายพัน แต่อ่าอึ้งเสียมากกว่านั้น ได้ยินแกบ่นอุบๆว่าเสียบาคร่าไปเยอะ

ตอนนั่งรถกลับอาอึ้งคุยให้ฟังว่า คาสิโนที่ไปเล่นเป็นของคนไทย ถึงกฎหมายไทยห้ามมีคาสิโน แต่ประเทศเพื่อนบ้านให้ทำได้ คนไทยเลยอาศัยเส้นสาย จ่ายได้โต๊ะ แบ่งปันผลประโยชน์ เพื่อเปิดคาสิโนแถบชายแดนไว้ให้คนไทยข้ามไปเล่นโดยเฉพาะ คาสิโนพวกนี้เค้าห้ามคนประเทศของตัวเองเข้าไปเล่น

อาม่ากับอาอึ้งบอกว่า ไปคาสิโนก็เหมือนไปเที่ยว ไปพักผ่อน แต่ผมว่ามันทรมาณสังขารและทำให้เสียเงินเยอะ อาม่ากับอาอึ้งเสียรวมๆกันคงเป็นหมื่น แกรมกลับถึงบ้านอาม่าถึงกับนอนสลบเป็นวัน ส่วนอาอึ้งก็น่าจะไม่ต่างกันมั้ง

ตัวผมเอง ก่อนไปท่องแล้วท่องอีกว่าจะไม่เล่นพนันในคาสิโน เพราะรู้อยู่แล้วว่าไม่มีทางได้หรือถ้าจะเล่น เพื่อนบอกว่าต้องเล่นแบบจำกัดวงเงิน ได้แล้วชักขึ้น เสียแล้วต้องเลิก รู้แบบนี้ต้อง “เอาอยู่” แน่ๆ แต่พอได้เล่นจริง ได้มันดึ๋งก็หลงชะ จนหมดกระเป๋าดึงกลับสู่โลกจริง ไอ้ที่เค้าบอก ว่า “คนจะฉลาดหรือแข็งแกร่งแค่ไหนก็เสร็จมันได้ทั้งนั้น” เป็นเช่นนี้เอง T_T

สลากหรือลอตเตอรี่ (lottery) เป็นการพนันชนิดหนึ่ง แม้จะถูกมองว่ามีข้อเสีย น้อยกว่าการพนันประเภทอื่น แต่ก็มีใช้สิ่ง ที่รัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนเล่นการพนัน หรือใช้สลากเป็นเครื่องมือแสวงหารายได้ เข้ารัฐ เพราะอาจทำให้ประชาชนมีการเล่น พนันสลากที่มากเกินไป จนทำให้มีคุณภาพ ชีวิตเลวลง

การที่สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลจัด เก็บส่วนแบ่งรายได้จากการจำหน่ายสลาก ส่งเข้ารัฐร้อยละ 28 ซึ่งถือเป็นภาษีรูปแบบ หนึ่งที่จัดเก็บสูงมาก ดังนั้นจึงควรจัดสรร รายได้บางส่วนส่งกลับไปพัฒนาสังคม เอง เช่นเดียวกับหลายประเทศที่กำหนดให้นำเงิน จากธุรกิจพนัน โดยเฉพาะลอตเตอรี่หรือ สลากประเภทต่างๆ มาเป็นเงินสนับสนุนส่งเสริมงานพัฒนาสังคมของภาคประชาสังคม และหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง